

BIULETYN MUZEUM W GRUDZIĄDZU

Nr 3

Grudziądz

Lipiec 1960 r.

Muzeum w Grudziądzu (przy Bramie Wodnej) jest otwarte we wtorki, środy i piątki od 10.00 do 18.00, w czwartki i soboty od 10.00 do 15.00, w niedziele i święta od 14.00 do 18.00. W poniedziałki i dni poświęcone muzeum jest zamknięte. We wtorki wstęp bezpłatny. W pozostałe dni opłata wynosi 1 zł, ulgowa 0,50 zł, oraz 0,25 dla osób w grupach powyżej 10, które mogą w uzasadnionych wypadkach, po uprzednim uzgodnieniu z muzeum, być oprowadzone w czasie zaproponowanym.

Dział Naukowo-Oświatowy zaprasza na wszystkie imprezy upowszechniające naukę i sztukę, urządzone szczególnie w dniu bezpłatnego zwiedzania. Pozostałe działy: Archeologii i Historii, Historii Kultury i Etnografii oraz dział Sztuki służą zainteresowanym miłośnikom sztuki, przeszłości miasta i regionu informacją naukową i poradnictwem w zakresie samokształcenia.

INFORMACJA O WYSTAWACH

PRADZIEJE ZIEMI CHELMIŃSKIEJ — wystawa archeologiczna obrazująca rozwój osadnictwa naszego regionu od najdawniejszych czasów do powstania Państwa Polskiego. Do najciekawszych eksponatów należą: zrekonstruowany kamienny grób skrzynkowy kultury pomorskiej, zespół cennych zabytków pochodzących z odkrytego w Rządzu cmentarzyska z okresu rzymskiego, doskonale zachowane dębowe radio z Wiewiórek, stare żarna nieckowate i obrotowe, urny twarzowe kultury pomorskiej z szczątkami kostnymi spalonych zmarłych.

DZIEJE GRUDZIĄDZA I REGIONU — wystawa historyczna obejmująca również rozwój sztuki i rzemiosła. Zainteresowanym może być udostępniony zmagazynowany bogaty zbiór dawnych monet i medali.

KULTURA LUDOWA ZIEMI GRUDZIĄDZKIEJ — wystawa etnograficzna przedstawiająca kulturę materialną, sztukę ludową i pamiątkarstwo naszego regionu, uzupełniona wystawką kaszubskiej sztuki ludowej.

ŚWIAT STAROŻYTNY — wystawa obrazująca życie starożytnych Egipcjan, Greków i Rzymian z szczególnym uwzględnieniem wytworów kultury materialnej i sztuki.

WYBITNI MALARZE POLSCY XIX WIEKU — wielka wystawa złożona z oryginalnych dzieł wypożyczonych z Muzeum Narodowego w Warszawie, zajmująca wszystkie sale parteru Muzeum. Wśród cennych obrazów znajdują się dzieła najbardziej znanych malarzy jak: Chełmońskiego, Fałata, Gierymskiego, Matejki, Siemiradzkiego, Suchodolskiego, Wyczółkowskiego.

STANISŁAW STASZIC JAKO GEOLOG I JEGO EPOKA — wystawa urządzona przez Muzeum Ziemi w Warszawie, przedstawiająca dorobek naukowy Staszica, nauk przyrodniczych i hutnictwa polskiego na tle nauk w Europie w XVIII w.

STRESZCZENIE POGADANKI OŚWIATOWEJ

(dalszy ciąg pogadanki z nru 2)

Około połowy XIX wieku obok obrazów historyczno-batalistycznych pojawiają się półtna przedstawiające sceny z życia królów i narodowych bohaterów, sławiące ich cnoty, bohaterstwo i patriotyzm oraz malujące ich dramaty osobiste. Dramat królowej ilustruje kompozycja *Józefa Simmlera* „Śmierć Barbary Radziwiłłówny”. Siedzący przy łożu król Zygmunt August załamał w rozpaczy ręce i wpatrzył się z boleścią w martwe oblicze ukochanej żony. Znakomicie oddany jest bezwład zmarłej, głowa wciśnięta w poduszkę i zwisająca ręka. Mistrzowsko też malowane są stroje i szczegóły dekoracji. Chętnie odtwarzano sceny z dziejów narodowych, którym towarzyszyły podania i legendy. Do takich obrazów należy „Śmierć Wandy” *Aleksandra Lesser*a. Równocześnie krzewi się bujnie malarstwo historyczno-rodzajowe, którego źródłem było przywiązanie do własnej ziemi i narodu, dawnego obyczaju i kultury. Dowodzą tego obrazy: *Leopolda Löfflera* „Powrót z niewoli bisurmańskiej”, *Józefa Brandta* „Wyjazd z Wilanowa”.

Na najwyższe szczyty podniósł historyczne malarstwo polskie *Jan Matejko*. W wielkich kompozycjach piętnował on ujemne cechy narodowe, gloryfikował dawne tryumfy naszego oręża i przypominał wielkie chwile dziejowe. Obrazy jego wstrząsały świadomością narodu i krzepiły serca Polaków w rozdartej zaborami ojczyźnie. Pierwszym obrazem z serii wielkich kompozycji historycznych Matejki jest „Stańczyk”, namalowany w 1862 roku. Przedstawia on błazna królewskiego, który siedzi głęboko zadumany w komnacie zamku wawelskiego. Bezpośrednim powodem jego troski jest otrzymana wiadomość o utracie Smoleńska w walce z Moskwą w 1514 roku. Samotny błazen, na tle widocznego w głębi orbazu rozbawionego tłumu dworzan, jest głosem obywatelskiego sumienia wobec lekkomyślnego społeczeństwa. Matejko nadał Stańczykowi rysy własnej twarzy.

Pod koniec XIX wieku głównym tematem malarstwa historycznego jest upadek powstania 1863 r. Powstają więc wspaniałe cykle rysunkowe *Artura Grottgera* i liczne obrazy będące echem powstańczych przeżyć malarzy. Dzieła o tematyce powstańczej przemawiają do widza wielkim realizmem, prawdą i swoistym nastrojem. Jednym z nich jest obraz *Stanisława Witkiewicza* „Ranny powstaniec”, przedstawiający moment wnoszenia ранnego do chałupy wiejskiej, innym jest płótno *Jacka Malczewskiego* „Niedziela w kopalni”, osnute na tle martyrologii Polaków w walce z Rosją carską.

Odrębną pozycję zajmuje malarstwo *Henryka Siemiradzkiego*, który spędził życie w Rzymie i malował głównie obrazy o tematach ze świata antycznego. Jeden z wielkich jego obrazów „Dirce chrześcijańska” przedstawia dramat z życia chrześcijan. Scena odbywa się w cyrku w Rzymie. Na zbroczonej krwią arenie skazana na śmierć młoda chrześcijanka osuwa się bezwładnie z wielkiego cielska zabitego byka, do którego rogów była przywiązana. Przygląda się jej Neron wraz z orszakiem dworzan, przybrany w bogato haftowaną szatę i wieniec laurowy na głowie. Obok niego mężczyzna trzymający forminę służącą cesarzowi do akompaniamentu przy recytacji poezji i dwaj liktorzy z różgami liktorskimi, oznaką najwyższej władzy. W bramie prowadzącej na arenę czarni Nubijczycy w krótkich złotych tunikach czekają ze złotą lektyką, by odnieść Nerona z powrotem do łoża cesarskiej którą na chwilę opuścił, aby lepiej przyjrzeć się swej ofierze. Z łoża ozdobionej kobiercami spoglądała na dół Popea, żona Nerona. Temat ten dobrze jest znany z „Quo vadis” Sienkiewicza, kiedy to Ursus pokonał byka, wyzwalając przywiązaną do jego rogów Ligię. Obraz Siemiradzkiego powstał jednak niezależnie od tego utworu, choć malarza i pisarza łączyła serdeczna przyjaźń.

W malarstwie XIX wieku coraz liczniej pojawiają się weduty, czyli widoki miejskie, świadczące o dużym zainteresowaniu artystów i społeczeństwa zabytkami kultury polskiej. Najwybitniejszym malarzem wedut w XIX wieku był *Marcin Zaleski*, znany głównie jako malarz Warszawy. W obrazie „Rozbiórka klasztoru Bernardynek” utrwalił on moment rozbierania klasztoru, który stał w Warszawie przy ulicy Krakowskie Przedmieście, między kościołem św. Anny a Zamkiem Królewskim. Na jego miejscu powstał w połowie XIX w. wiadukt Pancera, a obecnie biegnie tam trasa W—Z. Załadowane gruzem furmanki i ludzie pracujący przy rozbiórce wprowadzają do obrazu moment rodzajowy, za pomocą którego malarze architektury ożywiają swe weduty.

(dokończenie nastąpi)

NOWINKI KULTURALNE

ZE ŚWIATA

W Pradze zakończył się organizowany każdego roku festiwal muzyczny pod nazwą „Praska Wiosna”. Wzięli w nim udział muzycy z 25 krajów całego świata. Festiwal poprzedzony był konkursem wokalnym śpiewu solowego.

Niedawno gościliśmy w Polsce doskonały teatr ze Zw. Radz. im. Eugeniusza Wachtangowa. Wystawił on: współczesną sztukę Aleksieja Arbuzowa „Irkucka historia”, składankę Aleksandra Puszkina „Małe tragedie” oraz adaptację sceniczną powieści Maksyma Gorkiego „Foma Gordiejew”.

Na Kremlu odbyła się uroczystość wręczenia nagród lenińskich laureatom w dziedzinie literatury i sztuki za rok 1960. Między innymi nagrodzono: pisarza Maksyma Rylskiego, poetę Mirzo Tursun Zade, skrzypka Dawida Ojstracha, reżysera Sergiusza Bondarczuka.

Z KRAJU

W Kordegardzie w Warszawie zorganizowano pośmiertną wystawę prac Edwarda Manteuffla, jednego z głównych przedstawicieli naszej przedwojennej grafiki. Ekspozycja zapoznaje z charakterem grafiki lat trzydziestych, która była nastawiona nie użytkowo lecz wyłącznie na liryczne oddziaływanie na widza.

Nakładem PIW ukazała się książka C. Levi- Straussa „Smutek tropików” (tłumaczenie A. Steinsberg). Autor, znakomity francuski etnolog i socjolog, dzieli się z czytelnikiem wrażeniami ze swojej podróży po Ameryce Południowej.

Przy Skwerze Kościuszki w Gdyni przycumowany został jako okręt-muzeum ORP „Burza” — jednostka Polskiej Marynarki Wojennej, wslawiona chlubnymi zwycięstwami w okresie II wojny światowej.

Z POMORZA

W Toruniu zakończył się Festiwal Teatrów Lalkowych Polski Północnej, który zapoznał widzów z pracą i repertuarem artystycznym tych specyficznych placówek kulturalnych.

I również w Toruniu, w drugiej połowie czerwca, odbył się II Festiwal Teatrów Dramatycznych, który dał 22 spektakle programowe. Podczas Festiwalu trwały spektakle Teatrów Propozycji w KMP i K w Toruniu, wygłaszano odczyty o tematyce teatrologicznej, zorganizowano sesję Klubu Krytyki Teatralnej SDP, plastycy Grupy Toruńskiej urządzili doroczną wystawę, a Zarząd Okręgu TRZZ spotkania z zespołami teatrów.

W dniu 22 lipca w Grudziądzu zostały zainaugurowane obchody Tysiąclecia Państwa Polskiego. Na gmachu Prezydium Miejskiej Rady Narodowej wmurowano pamiątkową tablicę, która uwiecznia tę uroczystość. Autorem projektu tablicy i jej wykonawcą jest miejscowy artysta-rzeźbiarz F. Kubica.

Opracowanie: Mgr Bożena Sikorska, Dział Naukowo-Oświatowy Muzeum w Grudziądzu.